

**АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО ШКІЛЬНОГО ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗАЦІЇ****Колосова О.В.**Вінницький державний педагогічний університет  
імені Михайла Коцюбинського**Севастьянова Л.Ф., Рудишина О.С.**Комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс:  
загальноосвітня школа І-ІІ ступенів-ліцей № 7 Вінницької міської ради»

У статті проаналізовано теоретичні основи соціальної адаптації особистості першокласників. Розкриваються особливості психо-фізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку. Досліджуються методи, прийоми, засоби соціальної адаптації першокласників. Вивчено вплив театралізації, казки на адаптацію учнів початкової школи.

**Ключові слова:** соціальна адаптація, діти молодшого шкільного віку, театралізація.

**Постановка проблеми.** Сучасна система освіти прагне вирішити проблему формування соціально-компетентної особистості, здатної до успішної інтеграції та самореалізації в суспільстві. Оскільки дитина формується як соціальний організм з перших днів свого життя, то результат її адаптації до навколишнього середовища залежить від злагоженості та ефективності педагогічних впливів на кожному віковому етапі розвитку.

Саме дошкільний та молодший шкільний вік є сензитивними періодами соціального становлення особистості. Перехідний період між дошкільним та початковою ланкою відрізняється особливою складністю, що зумовлено зміною соціальної ситуації розвитку і провідного виду діяльності. Таке входження до нового соціального середовища ставить перед дитиною якісно нові, складніші вимоги до організації життєдіяльності й поведінки. Шести-семирічна дитина включається в процес пристосування до умов нового соціального середовища, який може мати позитивні (адаптація) та негативні (деадаптація) наслідки.

Таким чином перед освітянами актуалізується проблема забезпечення першокласникам максимально комфортної, безболісної та плавної зміни соціального статусу дошкільника на школяра.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій** дозволяє стверджувати, що проблема соціальної адаптації особистості в умовах навчального закладу досить широко представлена у працях науковців: К. Абульханової-Славської, Ю. Александровського, Г. Балла, Ф. Березіна, М. Боришевського, О. Колісецької та ін.; ускладнення процесів соціальної адаптації при зміні гри, як провідного виду діяльності дошкільника, на навчальну діяльність учнів початкових класів розкрито в дослідженнях Б. Ананьєва, Л. Виготського, Д. Ельконіна, А. Петровського та ін. Незважаючи на значну кількість наукових розробок проблеми адаптації особистості в молодшому шкільному віці, більшість із них лише констатують факт її існування, часто по-

яснюючи його незадовільним рівнем соціально-психологічної готовності дитини до навчання у школі та переживанням вікової кризи.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Аналіз наукових джерел підтверджує, що дана проблема потребує пошуку нових методів і прийомів щодо її вирішення. При цьому теоретичні підходи і рекомендації науковців щодо практичного втілення основних засад організації процесу адаптації учнів школи І ступеня до шкільного середовища та реалізація цих підходів на державному рівні виявляють ряд суперечностей між потребами і можливостями освітніх установ в ефективній адаптації дітей в процесі їх навчання і виховання. Подолання цих суперечностей можливе за умови використання нових підходів до формування системи дидактичного забезпечення та педагогічного супроводу процесу навчання дітей молодшого шкільного віку, підготовки педагогів, які здатні впливати на якість і результат соціальної адаптації дітей, допомагати і працювати з їхніми батьками.

**Мета статті.** Цілі статті полягають у виявленні особливостей адаптації дітей молодшого шкільного віку як підґрунтя їх соціалізації; у визначенні та теоретичному обґрунтуванні засобів соціальної адаптації учнів школи І ступеня.

**Виклад основного матеріалу.** Термін «адаптація» [від лат. *adaptatio* – пристосування] є комплексним явищем соціального буття особистості, універсальною властивістю людини, яка забезпечує засвоєння нею соціально корисних стандартів поведінки, ціннісних орієнтацій, гармонізацію взаємозв'язків з новим соціальним середовищем.

Існують різні види адаптації в залежності від домінування тих чи інших компонентів у цілісній системі при її здійсненні, а саме, фізіологічна, психічна, соціальна, професійна. Так, на думку Н. Агаджанян, фізіологічна адаптація являє собою стійкий рівень активності і взаємозв'язку функціональних систем, органів і тканин, а також механізмів управління, що забезпечує нормальну життєдіяль-

ність організму і трудову активність людини в різних умовах існування, здатність до відтворення здорового потомства [1, с. 35]. Психічну адаптацію визначають як процес взаємодії особистості із середовищем, яка дозволяє індивіду задовольняти актуальні потреби і реалізовувати пов'язані з ними значущі цілі, забезпечуючи в той же час відповідність психічної діяльності людини, її поведінки вимогам середовища [3, с. 98].

Ряд науковців (Д. Андреева, В. Казначеев, О. Кононко, В. Слюсаренко, А. Фурман) розглядає соціальну адаптацію як специфічну форму соціальної активності, пов'язаної зі входженням та приведенням об'єктивних і суб'єктивних особливостей особистості у відповідність до нових соціальних умов. Результатом соціальної адаптації особистості є її адаптованість або дезадаптованість. Соціальна адаптація особистості молодшого школяра визначається мірою порушення пристосування вчорашнього дошкільника до умов нового для нього соціального середовища школи, нових вимог та обов'язків, соціальної ролі учня та соціально значущої діяльності – навчання.

До факторів, що позитивно впливають на адаптацію дитини до школи відносять: адекватну самооцінку молодшого школяра, готовність дитини до навчання в школі, достатня кількість спілкування дітей з дорослими, відповідні вікові методи виховання в сім'ї, відсутність конфліктних ситуацій в сім'ї, повна сім'я, рівень освіти батьків, а також важливими є позитивне ставлення до дитини вихователя дошкільного закладу та вчителя першого класу.

За даними психологів адаптація сучасного першокласника до школи займає до півроку, адже різка зміна звичного способу життя може виражатися в поганому сні, погіршенні апетиту, примхах, схудненні, спостерігається нічний енурез. Отже, соціальна адаптація залежить як від індивідуальних психічних та особистісних властивостей дитини (типу нервової системи, рівня розвитку пізнавальних процесів), так і від умов найближчого соціального оточення (сім'ї, близьких людей, закладів освіти тощо).

Для того щоб процес адаптації першокласників проходив успішно доцільно організовувати комплекс заходів, націлених на формування найважливіших соціальних компетенцій: соціально-інформаційної (усвідомлення і розрізнення сімейних, колективних та дружніх стосунків і цінностей, знання про соціальну дійсність як частину довкілля, базові моральні норми, правила поведінки та самозбереження тощо), соціально-нормативної (здатність засвоювати вимоги і правила соціального середовища та діяти за ними), соціально-комунікативної (вміння налагоджувати контакт, доброзичливо спілкуватися, бути доречним, бажаним у взаємодії та ін.), соціально-організаційної (вміння організовувати ділову партнерську взаємодію

з ровесниками та дорослими, долати труднощі, приймати і надавати допомогу тощо), пізнавально-інтелектуальної (здатність засвоювати і використовувати знання та ін.), та соціально-побутової (навички догляду за собою, робочим місцем, за своїми речами, елементарні трудові навички) [2, с. 54]. Саме від повноти і міцності сформованості даних компетентностей залежить рівень соціальної адаптованості молодшого школяра до оточуючого середовища.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної, соціально-психологічної літератури з проблеми дослідження показав значимість процесу адаптації першокласників до шкільного життя і показав факт підвищеної уваги вчених до пошуку шляхів оптимізації цього процесу. Це зумовило мету нашого експериментального дослідження – вивчення рівня адаптації першокласників до навчання в школі. Експериментом було охоплено 118 учнів 1 класів комунального закладу «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І-ІІ ступенів-ліцей № 7 Вінницької міської ради». Відповідно до завдань дослідження і виділеним критеріям рівня соціальної адаптованості молодших школярів (аксіологічно-мотиваційний; когнітивний; творчий) було проведено діагностичні процедури.

Для вивчення рівня адаптації першокласників до навчання в школі ми використали комплекс різноманітних методик, а саме: тести та анкети на визначення навчальної мотивації (Д. Ельконін, Н. Лусканова), методики визначення рівня особистісної адаптивності (Е. Александровська), виявлення мотивів навчання (М. Гінзбург), «Вилучення зайвого», «Графічний диктант» (Д. Ельконін), проєктивні методики: «Будиночки» (О. Орехова), «Школа тварин», «Намалюй свій настрій», «Мій клас», «Мій день у школі», «Що мені подобається в школі», «Малюнок людини», методику діагностика готовності до школи (Керна-Йерасика), який складається з тесту «Малюнок людини», «Копіювання слів» та «Копіювання крапок», «Бесіда про школу» (Т. Нежнова).

На підставі критеріїв було виділено три рівня адаптації першокласників до шкільного життя: діти, які повністю адаптувалися; діти з неповною адаптацією; дезадаптовані діти. В результаті обробки статистичної інформації на основі стандартизації балів по кожному критерію були отримані наступні дані: 45,8% учнів 1-х класів повністю адаптовані, вони позитивно ставляться до школи, вимоги сприймають адекватно; навчальний матеріал засвоюють легко, глибоко і повно оволодівають програмним матеріалом; старанні, уважно слухають вчителя; виконують доручення без зовнішнього контролю; проявляють інтерес до самостійної навчальної роботи, готуються до всіх уроків; займають в класі сприятливе статусне положення. 49,8% учнів 1-х класів неповністю адаптовані, вони позитивно ставляться

до школи; розуміють навчальний матеріал, якщо вчитель викладає його детально і наочно; засвоюють основний зміст навчальних програм, самостійно вирішують типові завдання; зосереджені та уважні при виконанні завдань і доручень дорослого, але при його контролі; бувають зосереджені тільки тоді, коли зайняті цікавим; готуються до уроків і виконують домашні завдання майже завжди; дружить з багатьма однокласниками. 4,4% учнів 1-х класів дезадаптовані, вони негативно або індивідуально ставляться до школи; нерідкі скарги на нездоров'я; домінує пригнічений настрій; спостерігаються порушення дисципліни; матеріал засвоюється фрагментарно; самостійна робота з підручником утруднена; при виконанні навчальних завдань не виявляють інтересу; до уроків готуються нерегулярно, необхідний постійний контроль з боку дорослих; зберігають працездатність при тривалих паузах для відпочинку; вимагають значної допомоги з боку вчителя і батьків; близьких друзів в класі не мають, знають по іменах і прізвищах лише частину однокласників.

Отже, причинами неповної адаптації та дезадаптації першокласників, на нашу думку, є не сформованість навичок навчальної діяльності, неадекватне усвідомлення свого положення в групі ровесників, труднощі пов'язані з засвоєнням навчальних програм, проблеми з довільною саморегуляцією, труднощі у спілкуванні з вчителем, емоційна напруженість, страх, невпевненість, і як наслідок послаблена увага, пам'ять, знижена працездатність.

Важливу роль в адаптації дитини до школи відіграють методи роботи і педагогічного спілкування вчителя. Так поєднання ігрової, продуктивної, навчальної та інших видів діяльності; використання учителем стилю спілкування з дитиною, який би не контрастував зі стилем дорослих до навчання в школі (сім'я, ЗДО); формування здібностей до рольового і особового спілкування; врахування індивідуально-психологічних особливостей першокласників (рівень навченості, темп засвоєння знань, ставлення до пізнавальної та інтелектуальної діяльності, емоційно-вольова регуляція поведінки тощо) сприятимуть успішній адаптації молодших школярів до шкільного навчання.

На нашу думку, використання вчителем методу театралізації у педагогічному процесі призводить до соціальної адаптації першокласників та підвищує рівень їх комунікабельності. Адже театр – це один із найдемократичніших видів мистецтва, який дозволяє вирішити безліч актуальних проблем, що пов'язані з естетичним та моральним вихованням учнів початкових класів, розвитком їх комунікативних навичок, волі, пам'яті, уяви, ініціативності, мовлення, створенням позитивного емоційного настрою, зняттям напруження, вирішенням конфліктних ситуацій.

Вистава у професійному театрі народжується завдяки об'єднанню творчих зусиль багатьох людей різних професій – режисера, акторів, художників, композиторів, гримерів, сценографів, освітлювачів. Така широка палітра художньо-творчої діяльності дає змогу при використанні театралізації у навчально-виховному процесі враховувати потреби, здібності і можливості дітей, формувати культуру спілкування і взаємодії на засадах партнерства (співтворчність, взаємодопомога, вміння слухати інших), виховувати почуття згуртованості, колективізму.

Як зазначав С. Шацький, одним із шляхів надання дітям психологічної підтримки є залучення їх до театральної самодіяльності. Він вважав, що життя дітей супроводжується глибокими і серйозними переживаннями, які, шукаючи виходу і не знаходячи його, залишаються прихованими, а тому тиснуть на дитячу психіку, стаючи джерелом капризів і незрозумілих захворювань. Допомогою може стати невимущена гра, що створює простір для уяви, дає можливість проявитися внутрішньому життю дитини [9, с. 422]. Драматичний інстинкт дітей, закладений самою природою, необхідно використати для реалізації виховних цілей: для розвитку пам'яті, художнього смаку, вироблення навичок самовладання, що допомагатиме їм у взаємодії з іншими тощо [5, с. 72–76].

З метою підвищення рівня соціальної адаптації першокласників комунального закладу «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І–ІІ ступенів-ліцей № 7 Вінницької міської ради» нами були застосовані різноманітні форми та методи роботи з дітьми, а саме театралізація, що охоплювала створення образів, постановку музичних сцен чи цілих вистав; творчі завдання (наприклад, створити і передати в рухах, інтонацією хвору пташку, радісну людину, сильний вітер, холодний дощ); створення дітьми казкової абетки (за Л. Севаст'яновою), казкотерапія тощо.

Так під керівництвом вчителя початкових класів З. Ордатій та сценариста, режисера-постановника О. Рудишиної учні 1-А класу підготували до осіннього циклу свято «Обжинкове диво» за мотивами української народної дитячої пісні «Ходить гарбуз по городу». Наведемо фрагмент сценарію вистави:

*Курликання журавлів. На сцені – овочі та фрукти. По центру – Гарбуз.*

**Гарбуз:** Я – Гарбуз, йду по городу,  
Питаюся свого роду:

Ой, чи живі, чи здорові всі родичі гарбузові?  
Гоноровито підходить до **Дині**, яка роздивляється себе в дзеркальце.

**Диня:** Я медова, стигла Диня,  
соковита, із насінням!  
Дощик лляв на мою спинку,  
сонце гладило шкоринку.

І тепер прекрасна Диня –  
Гарбузові господиня!  
(беруться по під руки)

Із різних куліс виходять **Огірочки**. В одного в руках 3-х літрова банка, в другого – огірки та зелень для соління. Під час свого діалогу огірки та зелень засовують у банку.

**Огірочки:** (двоє) – Ми веселі огірочки,  
Гарбузові сини й дочки!  
Нас постійно поливали,  
З поля відрами збирали!  
До салатів овочевих  
І до свят: аж до лютневих!  
Кинуть в банку перець, кріп,  
Сіль дадуть, зверху – окріп!  
Лист пузичок, хрону, вишні...  
Огірочок класний вийшов!  
Буду так смачно хрумтіти,  
Що аж слинку не зловити!

Завдяки театралізації молодші школярі ідентифікували себе з героями пісні, приміряти на себе їх характери, манеру поведінки, що збагатило естетичний досвід дітей, вплинуло на внутрішній світ. Театральна постановка дозволила об'єднати дітей загальною ідеєю, переживаннями, згуртувати на основі цікавої діяльності. Кожен першокласник мав можливість проявити свою активність, індивідуальність, творчість.

На думку Л. Коваль, театралізована казка надає можливість урізноманітнити навчальний процес, зробити його цікавим, доступним і привабливим для дітей, активізувати пізнавальну музично-творчу діяльність, ефективно розвивати та виховувати учнів [6, с. 64]. Сама казка є поєднанням героїчного й комедійного, романтики, сатири та фантазії. У казці образи героїв окреслено найбільш яскраво, вони приваблюють дітей динамічністю й вмотивованістю вчинків, дії чітко змінюють одна одну, тому діти охоче відтворюють їх. Специфіка казок полягає також у безумовному прийнятті подій, незважаючи на вигаданий сюжет, оскільки у казці можливо все.

Театралізація української народної казки «Рукавичка» стала результатом спільної роботи сценариста, режисера-постановника О. Рудишиної, вчителя початкових класів Л. Мишук та учнів 1-Б класу. Наведемо фрагмент казки у авторській інтерпретації:

**Автор:** Осінь вітрами кружля журавлями,  
Сумно вдивляється вдаль...  
Білими хмарами, холодом, чарами  
Зимонька творить кришталь.  
Листя, мов вогники,  
Крихітні гномики  
У капелюшках своїх.  
Осінь торкається,  
І відчиняється  
Дива казкового світу.

Дівчата починають таночок зустрічі  
Осені і Зими. Потім зникають. Під музику  
забігає Мишка-Шкряботушка із вузликом на  
патичку.

**Мишка:** Яка дивна рукавичка! Хто живе тут? Відгукніться!

Ні, нікого тут немає. Зараз я заварю чаю,  
І з варенням із суничок буду пити в Рукавичці!

Мишка відкриває віконечко, п'є чай, відкушує шматок великого бублика. Роблячи «колесо» та гімнастичні рухи з'являється Жабка.

**Жабка:** (мацає рукавицю й прислухається)  
Рукавичка! Ще й тепленька!

І живе тут хтось маленький!

Щось гризе і шкряботить...

В рукавичці хто? Скажіть!

**Мишка:** Я – Мишка-Шкряботушка.

**Жабка:** А я – Жабка-Скрекотушка.

Пусти мене у рукавичку

Погріти свої лапки (трясе лапками) й личко!

Театралізація казки надала можливість всім учням першого класу проявити себе. Участь у театралізованому дійстві дозволила їм повністю перевтілитися у своїх героїв, завдяки емпатії подивитися на світ очима персонажа, у них зникла самотність, сором'язливість, а їх мовлення набуло інтонаційного забарвлення. Така діяльність вплинула і на навчання молодших школярів, їхні відповіді стали невимусненими, образними, цікавими. Учні самостійно почали придумувати діалоги, інсценівки казок, пробувати інсценізувати відомі їм твори.

Театралізація дозволяє дітям прилучитися до так званого відчуття «театрального хвилювання», яке О. Комаровська характеризує як почуття, що змушує «дихати в такт» та з'єднує акторів й глядачів непомітними нитками, «по яких проходять сильні нервові імпульси, змушує переживати побачене ще тривалий час після закінчення вистави, спонукає переосмислювати власне життя [7, с. 5]. Науковець зазначає, що в процесі театралізації дитина виконує відразу дві ролі: є активним спостерігачем, котрий стає свідком творення художнього образу живим актором і, що найбільш вражає, співтворцем п'єси й безпосереднім учасником [там само].

Саме такому «диханню в такт» навчилися учні 1-І класу в процесі навчально-виховної роботи вчителя початкових класів С. Іванович. Театралізація авторського погляду О. Рудишиної на літературну казку К. Чуковського «Муха Цокотуха» стала поштовхом до розвитку у першокласників фантазії, творчого злету думок, до активної творчої діяльності. Наведемо фрагмент сценарію:

**Автор:** Якось Муха-Цокотуха,  
веселенька лепетуха,

Готувалась до весни – прибирала всі стежки.

**Муха:** Які цікаві рисочки на білому сніжку!

Це – слід від ніжок пташечки,

яка живе в дубку.

Ось – ланцюжок тонесенький,

що в'ється до нори –

Пробігла Мишка крихітна і шуркнула туди.

А це... а це... щось світиться!

Кругленьке й золоте!!!

О! П'ятачок-копієчка!!!

Щасливий, хто знайде!

Зараз піду на ярмарок, куплю собі млинок:

Із зернят буде борошно, а з нього – пиріжок!

Запрошу в гості лісову, веселу комахню:

Приходьте, друзі дорогі, смаченьким пригощу!

Яке чудове сонечко сміється у вікно!

У мене – день народження, святкуємо його!

Завдяки театралізованим діяльності учні першого класу задовольнили власні потреби, самоствердилися і самореалізувалися, набули соціально значущих якостей, змогли вирішити різні проблеми і труднощі в навчанні, у взаємодії з однокласниками, у власній поведінці.

**Висновки і пропозиції.** Таким чином, театралізована діяльність дозволяє кожній дитині проявити творчу активність, повністю розкрити приховані можливості, стати більш розкутою, підвищити самооцінку, покращити

пам'ять, збагатити словниковий запас, тобто виховати інтелектуально та духовно розвинену особистість. Це стає можливим за умови звернення до театралізації систематично, як у позаурочний, так і у навчальний час. Застосування театралізації дозволяє вирішити проблеми соціальної адаптації першокласників: підвищену тривожність та агресивність, невпевненість у собі, репресивність, не прийняття вчителя, недостатній рівень розвитку комунікативності та здатності взаємодіяти з іншими дітьми, неадекватне ставлення дитини до самої себе, своїх можливостей, здібностей, своєї діяльності та її результатів тощо.

До подальших напрямів нашого дослідження відносимо аналіз наявної навчально-методичної літератури для підготовки педагогічних кадрів, які готуються до роботи з першокласниками, і розробку методичних рекомендацій по застосуванню театралізації в процесі соціальної адаптації учнів початкових класів.

## Список літератури:

1. Агаджанян Н.А. Адаптация и резервы организма / Н.А. Агаджанян. – М. : ФиС, 1982. – 176 с.
2. Андрійчук С.В. Наступність у профілактиці соціальної дезадаптації дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку (від теорії до практики) : навч.-метод. посібник / І.М. Петрюк, С.В. Андрійчук. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2014. – 120 с.
3. Березин Ф.Б. Психическая и психофизиологическая адаптация человека / Ф.Б. Березин. – Л.: Наука, 1988. – 270 с.
4. Демченко Е.П. Формирование креативной компетентности будущих педагогов в контексте подготовки к работе с одаренными детьми / Е.П. Демченко, Ивета Кепуле // «Young Scientist» («Молодий вчений»). – 2018. – № 5.2 (57.2). – Май / Травень. – С. 28–35.
5. Ильина Е.А. Воспитание учащихся средствами театрального искусства в России второй половины XIX – начала XX века : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Елена Александровна Ильина ; Моск. пед. ун-т. – Москва, 2002. – 169 с.
6. Коваль Л.І. Виховання почуття прекрасного / Л.І. Коваль: Метод. посібник. – К. : Радянська Школа, 2001. – 120 с.
7. Комаровська О.А. Театр і школа: виховують однодумці : книга для вчителя та батьків / О.А. Комаровська. – Ніжин : ТОВ Видавництво «Аспект-Поліграф», 2006. – 92 с.
8. Садовенко С.М. Виховання народною казкою / С.М. Садовенко. – Київ : Шкільний світ, 2011. – 128 с.
9. Шацкий С.Т. Избранные педагогические сочинения : в 4-х т. / С.Т. Шацкий ; под ред. И.А. Каирова, Л.Н. Скаткиной, М.Н. Скаткина и др. – Т. 1. – Москва : Изд-во Академии пед. наук РСФСР, 1962. – 503 с.

**Колосова Е.В.**

Винницкий государственный педагогический университет  
имени Михаила Коцюбинского

**Севастьянова Л.Ф., Рудишина Е.С.**

Коммунальное учреждение «Учебно-воспитательный комплекс:  
общеобразовательная школа I-III ступеней-лицей № 7»  
Винницкого городского совета

## АДАПТАЦИЯ ПЕРВОКЛАССНИКОВ К ШКОЛЬНОЙ ЖИЗНИ СРЕДСТВАМИ ТЕАТРАЛИЗАЦИИ

### Аннотация

В статье проанализированы теоретические основы социальной адаптации личности первоклассников. Раскрываются особенности психо-физического развития детей младшего школьного возраста. Исследуются методы, приемы, средства социальной адаптации первоклассников. Изучено влияние театрализации, сказки на адаптацию учащихся начальной школы.

**Ключевые слова:** социальная адаптация, дети младшего школьного возраста, театрализация.

**Kolossova O.V.**

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

**Sevastianova L.F., Rudyshina O.S.**

Vinnitsia Secondary School № 7

## CHILDREN'S ADAPTATION TO THE SCHOOL LIFE BY THE THEATRE

### Summary

The article analyzes the theoretical bases of social adaptation of the first-grade pupils' individual. The features of psycho-physical development of younger schoolchildren are revealed. The methods, techniques, means of social adaptation of the first-grade pupils are studied. The influence of the theatricalization and fairy tales on the adaptation of primary schoolchildren is studied.

**Keywords:** social adaptation, children of junior school age, theatricalization.

УДК 373.3.091.33-028.22:004

## МЕНТАЛЬНІ КАРТИ ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

**Копняк Н.Б., Крупська Т.О.**

Вінницький державний педагогічний університет  
імені Михайла Коцюбинського

У статті висвітлено питання використання ментальних карт як засобу візуалізації навчального матеріалу у початковій школі. Обґрунтовано актуальність їх застосування в процесі опрацювання та осмислення навчальної інформації як методу інтенсифікації навчально-розвивальної діяльності суб'єктів освітнього процесу. Розглянуто способи створення оригінальних та хмарних інтерактивних мультимедійних ментальних карт. Визначено способи використання інтелект-карт у початковій школі. Окреслено переваги використання хмарного сервісу Mindomo для їх розробки. Продемонстровано приклади ментальних карт, як створених вчителем, так і учнями, при вивченні української мови в третьому класі.

**Ключові слова:** засоби навчання, візуалізація, ментальні карти, інтелект-карти, хмарні сервіси, початкова школа, українська мова.

**Постановка проблеми.** В останні роки в нашій країні відбувалася переоцінка цінностей в галузі освіти. На зміну репродуктивним методам стали приходити такі, які дозволяють активізувати діяльність школярів, включити їх в самостійне надбання (відкриття) знань. У нейрофізіології було зроблено важливе відкриття про функціональну асиметрію півкуль головного мозку людини, яке не можна не враховувати в процесі навчання. Доведено, що у різних півкуль різні функції. Права півкуля «відповідає» за образне мислення, за цілісне сприйняття, за сприйняття просторових форм, а ліва – за мову, логіку, роботу зі знаками. В абсолютній більшості людей права півкуля включається в роботу першою при ознайомленні з новою інформацією. Тому для успішного освоєння знань доцільним є посилення наочно-образної складової матеріалу, що представляється як противага (в деяких випадках) або необхідна «опора» абстрактно-логічної компоненти. З позиції цього відкриття, як зазначають більшість науковців, в навчанні необхідно давати достатню «їжу» правій пів-

кулі дитини. Тому затребуваними будуть методи, де використовується образне мислення дитини [2, с. 7].

В останні роки в зв'язку з модернізацією освіти, збільшенням обсягу навчального матеріалу запам'ятовувати нові знання стає все важче. Людський мозок не настільки довго зберігає інформацію, яка була записана, прочитана або почута. Якщо отримані знання були занотовані у звичайному вигляді (стовпчиком або лінійно), мозку доводиться просто заносити цю інформацію у пам'ять. Але набагато простіше мозку оперувати з великим блоком інформації, якщо ці дані пов'язані якимось асоціативним рядом. Вчені та лікарі неодноразово доводили, що людина краще запам'ятовує інформацію, якщо вона представлена не тільки у структурованому вигляді, але й графічно зображена [8, с. 87].

Тому з'являється потреба в застосуванні методу «згортання» великих блоків інформації до найголовніших понять. Карти знань можуть стати мотиватором до більш інтенсивного навчання, а також заміною текстовим конспектам.